

fot. Stijn de Win www.birding2asia.com, po lewej: Środowisko życia bilbila łysiego – kras wapienny, Masyw Khammouan, po prawej: Kras wapienny

Bilbil łysy, po lewej: fot. Stijn de Win www.birding2asia.com, po prawej: fot. dr. Iain A. Woxvold

Bilbil łysy

Specjalne
podziękowania dla
dr. I.A. Woxvolda,
Stijn de Win
(za zdjęcia) oraz
K. Udryckiej

tajemniczy śpiewak z Laosu

Zaginiony świat

Żyjemy obecnie w XXI w., a epoka wielkich odkryć geograficznych już dawno minęła. Może się więc wydawać, że na mapie świata nie ma już białych plam i co za tym idzie nie należy też liczyć na jakieś sensacyjne odkrycia z dziedziny zoologii. Jednak nic bardziej mylnego. Mimo tego, że ludzie dotarli już prawie do wszystkich miejsc, na naszej planecie dalej istnieją takie obszary, które są praktycznie nieznanne. Jednymi z nich są tereny krasu wapiennego w południowo-wschodniej Azji, które rozciągają się na rozległych obszarach południowych Chin, Wietnamu i Laosu. Te przepiękne tereny wznoszą się ponad często silnie zaludnionymi nizinami i są siedliskiem wielu niezwykłych zwierząt, w tym i ptaków. Choć nie występują tam dinozaury, kraina ta jest jak żywcem wyjęta z powieści Artura Conan Doyle'a „Zaginiony świat”, bowiem u progu XXI w. odkryto tam wiele nowych gatunków, w tym i takie, które są „żywymi skamieniałościami”. Do tych ostatnich należy „laotański szczer skalny” – *Laonastes aenigmamus* (Jenkins i in., 2004), będący przedstawicielem rodziny Diatomyidae, która była znana do tej pory jedynie ze skamieniałości, a jej ostatni przedstawiciel wymarł 11 mln lat temu. Natrafiono tu również na nieznanie wcześniej nauce gatunki ptaków. Najlepszym dowodem, jak mało poznane są to obszary, jest fakt, że dwa z nich opisano dopiero w minionym roku. Pierwszym jest świstunka indochińska (*Phylloscopus calciatilis*), a drugim tajemniczy i dziwny przedstawiciel rodziny bilbili (*Pycnonotidae*) – bilbil łysy (*Pycnonotus hualon*).

Nowy gatunek

Rodzina bilbili (*Pycnonotidae*) obejmuje obecnie ok. 130 gatunków występujących w Afryce oraz południowej i wschodniej Azji. Ostatnim opisanym gatunkiem tej rodziny z terenów Azji był szczeciak indochiński – *Hypsipetes propinquus* (Oustalet, 1903). Po ponad stu latach od jego odkrycia nie sądzono więc, że jeszcze jakiś przedstawiciel rodziny bilbili wymknął się naukowcom, jednak w 1995 r. po raz pierwszy zaobserwowano ptaka, którego wygląd nie pasował do żadnego znanego gatunku. Ze względu na ten fakt oraz na krótkotrwałość obserwacji doniesienie to zignorowano. Istnienie niezidentyfikowanego bilbila potwierdziły jednak kolejne trzy obserwacje z roku 1999. Dalej jednak nie posiadano żadnego dowodu na istnienie tego tajemniczego gatunku. Pod koniec 2008 r. ruszyła więc ekspedycja naukowa, której celem było lepsze poznanie awifauny dziewiczych obszarów laotańskiego krasu wapiennego. Podczas jej trwania zdobyto dwa okazy tego gatunku, nagrano jego charakterystyczny głos oraz poznano niektóre szczegóły jego biologii. Wkrótce ukazała się też praca (Woxvold i in. 2009), w której opisano zagadkowego bilbila. Bilbil łysy (*Pycnonotus hualon*) jest niewielkim ptakiem osiągającym długość 19-20 cm i masę ciała 32-43 g. Podobnie jak wiele innych bilbili posiada oliwkowozielone upierzenie z jaśniejszym spodem. Od innych przedstawicieli tej rodziny różni się jednak prawie całkowitym brakiem upierzenia na większej części głowy (stąd nazwa), którą pokrywa różowawa skóra, zmieniająca barwę na niebieskawą w okolicach oczu. Na czubku głowy wy-

Bilbil łysy, fot. dr. Iain A. Woxvold

stępuje też „korona”, którą tworzą luźne włosowate pióra. Dymorfizm płciowy u tego gatunku nie jest zbyt wyraźny. Samiec jest nieco większy i cięższy od samicy, a jego upierzenie jest ciemniejsze. Ponadto ma gęstsza „koronę” z piór na głowie oraz podgardle tej samej barwy co pierś (u samicy podgardle jaśniejsze).

Ptaki te nie wyróżniają się zbytnio zachowaniem i trybem życia od innych przedstawicieli rodziny bilbili. Nie są skryte ani płochliwe i przebywają przeważnie w parach lub pojedynczo. Podobnie jak większość innych przedstawicieli tej rodziny jest to ptak w głównej mierze nadrzewny, lecz chętnie siada również na nagich skałach. Bilbil łysy przeważnie nie podejmuje dłuższych lotów i przelatuje zazwyczaj z drzewa na drzewo. Również jak większość gatunków tego rodzaju jest to ptak owocożerny. Prawdopodobnie odżywia się także stawonogami lub nektarem w okresie, kiedy brakuje owoców.

Niestety, do tej pory nie wiadomo nic na temat biologii lęgowej tego gatunku. Nie znaleziono ani gniazda, ani piskląt. Nie widziano również ptaków niosących pokarm lub materiał budulcowy. Nic nie wiadomo również o zachowaniach godowych tych tajemniczych ptaków.

Kolejną zagadką jest zasięg występowania tego gatunku.

Do tej pory obserwowano go zaledwie w kilku stanowiskach na terenie środkowego Laosu. Wszystkie obserwacje z przełomu 2008/2009 r. pochodzą z regionu Pha Lom, znajdującego się w prowincji Savannakhet.

Tam też schwytano jedyne okazy tego ptaka oraz nagrano jego głos. Wszystkie trzy prawdopodobne obserwacje z 1999 r. pochodzą z rejonu prowincji Bolikhamxai, natomiast pierwszej obserwacji z 1995 r. dokonano w północnej części masywu Khammouan, na terenie prowincji o tej samej nazwie, blisko granicy z Wietnamem. Obserwacje z terenów prowincji Bolikhamxai nie zostały do tej pory potwierdzone kolejnymi. Jednakże w 2009 r. dwukrotnie obserwowano przedstawicieli tego gatunku na terenie masywu Khammouan (m.in. udokumentowana zdjęciami obserwacja Stijn de Win w lesie Na Hin).

Przyszłość tajemniczego bilbila

Ograniczony zasięg bilbila łysego tłumaczą jego specyficzne preferencje środowiskowe. Ptaki te bowiem były do tej pory stwierdzone jedynie w środkowej i górnej części formacji krasowych. Są to tereny słabo wegetatywne, na których gleba prawie nie występuje, a roślinność jest zdominowana przez małe liściaste drzewa i krzewy przeważnie o wysokości poniżej 4 m. Ponadto obszary te obfitują w strome skały, co czyni je bardzo trudno dostępnymi dla ludzi i tłumaczy, dlaczego tamtejsza fauna jest tak słabo poznana. Ograniczony dostęp oraz to, że duże obszary krasu wapiennego są prawnie chronione, jest też nadzieją dla tamtejszych endemitów, w tym i dla bilbila łysego. Jednak mimo to przyszłość tego gatunku nie jest pewna ze względu na całkowity brak danych o jego biologii lęgowej oraz dokładnej liczebności populacji i rozprzestrzenieniu. Zagrożeniem dla niego może być działalność człowieka objawiająca się wydobyciem wapienia, wypasem kóz, zbieraniem drewna i wreszcie popularnym w tamtej części świata polowaniem na ptaki wróblowate. Jak do tej pory większa część krasu wapiennego nie jest tym dotknięta, lecz los tych ptaków na odizolowanych jego fragmentach takich jak te w rejonie Pha Lom budzi wątpliwości. Miejmy więc nadzieję, że nie okaże się wkrótce, że ten i inne ptaki dziewiczego regionu Laosu są gatunkami zagrożonymi wyginięciem.

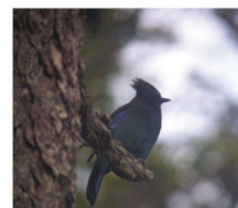
Bibliografia:

I.A. Woxvold, J.W. Duckworth, and R.J. Timmins (2009). „An unusual new bulbul (Passeriformes: Pycnonotidae) from the limestone karst of Lao PDR”. *Forktail* 25: 1-12.

Jenkins, P.D.; Kilpatrick, C. W.; Robinson, M. F. & Timmins, R. J. (2004) „Morphological and molecular investigations of a new family, genus and species of rodent (Mammalia: Rodentia: Hystricognatha) from Lao PDR”. *Systematics and Biodiversity* 2(4): 419-454. Erratum: *Systematics and Biodiversity* 3(3): 343

REKLAMA

Przyroda zachodniej Kanady 16.06. – 5.07. 2010

i inne wyprawy przyrodnicze
w ofercie biura

www.bird.pl

tel. 0-12 2921460 e-mail bird@bird.pl